

Л.О. Ужвакандидат юридичних наук
(Академія митної служби України)

УДК 343.359.3

ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА ВІД КОНТРАБАНДИ

Розглянуто проблемні питання щодо моменту закінчення контрабанди, стадій її вчинення, а також проблеми визначення умов добровільної відмови від цього злочину. Сформульовано теоретичні висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення практики застосування національного закону про кримінальну відповідальність.

Ключові слова: контрабанда, митний кордон, добровільна відмова.

Рассматриваются проблемные вопросы относительно момента окончания контрабанды, стадий ее совершения, а также проблемы определения условий добровольного отказа от этого преступления. Сформулированы теоретические выводы и предложения, направленные на усовершенствование практики применения национального закона об уголовной ответственности.

Ключевые слова: контрабанда, таможенная граница, добровольный отказ.

In the article there are considered problems of the moment of completion of smuggling of goods, stages of its accomplishment, as well as problems of determination of terms of voluntary abandonment of this crime. There are formulated theoretical conclusions and suggestions related to the improvement of practice of application of national law on criminal responsibility,

Keywords: smuggling, customs border, voluntary abandonment of smuggling of goods.

Постановка проблеми. Протягом останніх років, незважаючи на сумнозвісну фінансову кризу, спостерігається збільшення обсягів експортно-імпортних операцій, разом з якими зростає й кількість порушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема у формі контрабанди.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми кримінальної відповідальності за контрабанду досліджували такі вітчизняні й іноземні вчені: О.Ф. Бантишев, Л.В. Багрій-Шахматов, О.І. Бойко, Б.В. Волженкін, С.А. Гадойбоев, Є.П. Гайворонський, В.О. Глушков, Д.Д. Давітадзе, О.О. Дудоров, Г.П. Качкіна В.І. Курляндський, П.С. Матишевський, П.П. Михайленко, А.А. Музика, О.В. Навроцький, О.М. Омельчук, Л.Ю. Родіна, Г.О. Усатий, В.І. Шакун та інші. Компаративістський аналіз кримінально-правової протидії контрабанді здійснено в дослідженнях

А.А. Нашер Мутахара, О.В. Процюка, А.В. Савченка, В.В. Сіленка, М.І. Хавронюка.

Визнаючи вагомий внесок вищевказаних вчених, вважаємо, що чимало питань кримінальної відповідальності за контрабанду не знайшли свого задовільного вирішення.

Метою цієї статті є комплексне дослідження моменту закінчення контрабанди та умови добровільної відмови від неї, а також обґрунтування шляхів подальшого вдосконалення відповідних положень постанови Пленуму Верховного Суду (далі – ПВС) України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 30.05.2008 № 8.

Виклад основного матеріалу. Однією з причин вчинення злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) була і залишається складна нормативно-правова база. Д.І. Минюк порахував кількість нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері ЗЕД: 12 законів України, 14 указів Президента України, 63 постанови Кабінету Міністрів України, 73 накази Національного банку України, ДПА України, міністерств і відомств. І ці нормативно-правові акти не позбавлені колізій [1, с. 3]. Для суб'єктів ЗЕД розібратися у цьому розмаїтті нормативних документів достатньо важко.

На недосконалість окремих норм закону, які зумовлюють недоліки застосування чинного законодавства у справах про контрабанду та порушення митних правил, вказав і Пленум Верховного Суду України у постанові «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 03.06.2005 № 8.

За таких умов все більшої актуальності набуває стимулювання законодавцем позитивної посткримінальної поведінки суб'єктів. У кожному разі надати можливість особі з власної волі відмовитись від закінчення злочину, а можливо, й виправити наслідки вчиненого злочину, відшкодувати заподіяну шкоду, та звільнити її від кримінальної відповідальності для держави і суспільства більш корисно, ніж карати за вчинене. Саме тому проблема визначення верхньої і нижньої межі добровільної відмови від контрабанди та пов'язане з нею питання про момент закінчення цього злочину потребує термінового вирішення.

Теоретичною основою дослідження добровільної відмови від контрабанди стали роботи українських і російських вчених М.Й. Бажанова, Ф.Г. Бурчака, М.Д. Дурманова, П.Ф. Гришанина, Ю.В. Гродецького, В.Д. Іванова, Г.А. Кригера, Н.Ф. Кузнецової, Н.А. Лопашенко, К.А. Панька, М.С. Таганцева, В.П. Тихого, А.М. Трайніна, А.А. Тер-Акопова та ін.

Для з'ясування нижньої і верхньої межі добровільної відмови від контрабанди потрібно насамперед визначитися з моментом закінчення цього злочину. У 2002 р. Ю.В. Гродецький здійснив ґрунтовне до-

слідження добровільної відмови при співучасті [2]. Деякі положення цієї роботи ми використаємо в нашому дослідженні.

За Ю.В. Гродецьким, з об'єктивної точки зору можливість добровільної відмови зберігається завжди з моменту початку вчинення злочину і до його закінчення, а випадки неможливості здійснення добровільної відмови від деяких злочинів визначаються особливостями цих злочинів [2, с. 78].

Це положення вже досліджувалось в юридичній літературі. Зокрема, у 1975 р. К.А. Панько у дисертаційному дослідженні «Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву» обґрунтував пряму залежність добровільної відмови від вчинення злочину від конструкції складу цього злочину [3, с. 75-104].

Конструкція складу контрабанди вже досліджувалась в юридичній літературі. Зокрема, О.М. Омельчук зазначив, що контрабанда за своєю законодавчою конструкцією – формальний склад злочину. Контрабанда вважається закінченою з моменту фактичного переміщення предмета контрабанди через митний кордон України. Якщо предмет контрабанди був виявлений до моменту фактичного перетину митного кордону, то це незакінчений злочин і дії суб'єкта залежно від фактичних обставин справи необхідно кваліфікувати як готування до контрабанди чи замах на контрабанду [4, с. 12, 13].

Такої ж думки стосовно конструкції складу контрабанди дотримується О.В. Процюк: «Безсумнівно, контрабанда – це злочин з формальним складом, його об'єктивна сторона включає тільки діяння» [5, с. 15]. Цю позицію поділяє й В.В. Сіленко: «Контрабанда має формальний склад злочину та є закінченою з моменту фактичного переміщення відповідних предметів через митний кордон України» [6, с. 12].

Російський вчений О.М. Васенін вважає, що момент закінчення контрабанди можна визначити виходячи з поняття митного кордону. Це час фактичного переміщення товару через периметр вільного митного складу (або вільної митної зони) або фактичне переміщення через митний пост, наприклад, на автомобільному прикордонному переході після оформлення митним підрозділом задекларованого товару. Тому науковцю уявляється неправильною кваліфікація дій винних у контрабанді товару як закінченої, коли особа затримана на території зони митного контролю, але до закінчення митного оформлення вантажу. В даному випадку, цілком справедливо вважає О.М. Васенін, наявний лише замах на вчинення контрабанди [7, с. 9].

Інший російський вчений, А.В. Грязнов, відносить контрабанду до злочинів із формальним складом, зазначаючи, що контрабанда вважається закінченою з моменту вчинення вказаного в законі діяння [8, с. 155]. Далі автор цитує Н.А. Лопашенко: «При ввезенні товарів чи інших предметів на митну територію і при вивезенні їх з території

вільних митних зон та з тимчасових складів та решту митної території моментом закінчення злочину (*контрабанди – авт.*) є фактичний перетин митного кордону. При вивезенні момент закінчення контрабанди пов'язаний з подачею митної декларації чи іншим діянням, безпосередньо спрямованим на реалізацію наміру відповідно вивезти чи ввезти предмет злочину» [8, с. 155-156].

Для того щоб зробити остаточний висновок стосовно конструкції складу контрабанди, слід насамперед звернутися до законодавчого визначення цього злочину. Для позначення дій, які утворюють об'єктивну сторону контрабанди, законодавець використав термінологічний зворот «переміщення через митний кордон».

Термін «переміщення», на нашу думку, має два значення:

1) це процес, що триває певний проміжок часу, тобто це дії, спрямовані на фізичне переміщення відповідних предметів через митний кордон, які можуть бути поєднані із заповненням і поданням митному органу митної декларації (у випадку вчинення контрабанди з приховуванням від митного контролю) або не поєднані з такими діями (у випадку переміщення товарів поза митним контролем);

2) це результат у виді фізичної присутності предметів контрабанди на іншому боці митного кордону, коли ці предмети вже фактично перетнули митний кордон України в тому чи іншому напрямку.

Тому вважаємо обґрунтованою позицію В.В. Сіленка [6, с. 12] і вважаємо, що контрабанду слід визнавати закінченою з моменту, коли відповідні предмети злочину вже фактично перетнули митний кордон України, тобто з моменту фактичного їх переміщення через митний кордон. Інше тлумачення моменту закінчення цього злочину штучно посилює кримінальну відповідальність за нього, криміналізуючи його на стадії «процесу» а не «результату», що є неприпустимим.

Висновок О.В. Процюка про те, що контрабанда є кримінально караним діянням «з моменту виконання всіх необхідних дій щодо переміщення певних предметів через митний кордон» [5, с. 15] вважаємо спірним. Видається, що таке формулювання є описанням закінченого замаху на контрабанду. Теоретично така стадія можлива, але лише у тому випадку, якщо контрабандиста затримують безпосередньо на митному кордоні.

За часи незалежності українські суди при розгляді справ про порушення митних правил і контрабанду керувались трьома постановами Пленумів Верховних судів:

- ППВС СРСР «Про судову практику у справах про контрабанду» від 03.02.1978 № 2;
- ППВС України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 26.02.1999 № 2;
- ППВС України «Про судову практику у справах про контра-

банду та порушення митних правил» від 30.05.2008 № 8.

Відповідно до п. 4 постанови від 03.02.1978 № 2 контрабанду слід було вважати закінченим злочином з моменту фактичного незаконного переміщення товарів через *державний кордон СРСР*. Дії особи, яка намагалася вивезти товари чи інші матеріальні цінності контрабандним шляхом за межі СРСР, належало кваліфікувати за ст. 15 і ст. 78 КК РСФСР та відповідними статтями КК інших республік (тобто як замах на контрабанду – *Прим. авт.*).

Більш конкретно момент закінчення контрабанди розтлумачений у постанові від 26.02.1999 № 2. Відповідно до п. 13 цієї постанови для кваліфікації дій за ст. 70 КК не мали значення мотив і мета їх вчинення, а також чи настали від цього шкідливі наслідки. Злочин вважався закінченим з моменту фактичного незаконного переміщення предметів через митний кордон України. Незаконне переміщення на територію України предметів контрабанди, які виявлено під час митного контролю, утворювало закінчений склад злочину.

Згідно з п. 14 цієї ж постанови створення умов для контрабанди (підшукування клієнтів, визначення шляхів переміщення предметів, надання їм іншого вигляду, підроблення документів чи залучення осіб з метою забезпечення безперешкодного переміщення предметів контрабанди, приготування відповідних знарядь і засобів тощо) потрібно розглядати як готування до цього злочину, а дії, пов'язані зі спробою незаконного переміщення предметів через митний кордон і не доведені до кінця з причин, що не залежали від волі винного, – як замах на його вчинення.

Чинна постанова ПВС України від 30.05.2008 № 8 стисло роз'яснює момент закінчення цього злочину. Відповідно до п. 8 зазначеної постанови при розгляді справ про контрабанду судам слід мати на увазі, що цей злочин вважається закінченим з моменту незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України.

Замах на контрабанду має місце, якщо її предмети виявлено до переміщення через митний кордон України (під час огляду чи перегляду товарів, транспортних засобів, ручної поклажі, багажу або особистого огляду тощо).

Аналіз наведених положень постанов ПВС України і СРСР дозволяє зазначити, що на відміну від постанови ПВС СРСР, де закінчення контрабанди пов'язується з переміщенням з переміщенням певних предметів через державний кордон СРСР, постанови ПВС України пов'язують з іншим місцем злочину – митним кордоном. Поняття митного кордону в широкому змісті слова не пов'язано безпосередньо й у всіх випадках з діяльністю митних установ, а визначає межі митної території держави, тобто переділ її митної юрисдикції як складової частини юрисдикції або суверенних прав держави загалом. У цьому розумінні митний кордон співпадає з політичним, економіч-

ним, валютним і податковим кордоном держави [9, с. 12]. Митний кордон є місцем, де суспільні відносини в конкретних життєвих умовах, передбачених законом, породжують юридичні факти.

Згідно зі ст. 10 Митного кодексу (далі – МК) межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Митний кордон України має дві особливості, які відрізняють його від державного кордону. По-перше, він його довжина більша, ніж довжина державного кордону України; по-друге, одна його частина проходить по межі території України, тобто співпадає з державним кордоном, інша знаходиться всередині території України і співпадає з межею території спеціальних митних зон.

Усі три постанови солідарні у визначенні закінчення контрабанди – з моменту фактичного переміщення предметів злочину через відповідний кордон. При цьому в постанові від 26.02.1999 № 2 окремо оговорюється, що для кваліфікації дій за ст. 70 КК (1961 р. – *Прим. авт.*) не має значення, чи настали від цього шкідливі наслідки.

У якості висновку з питання про конструкцію складу аналізованого злочину слід зазначити, що *контрабанда дійсно є злочином з формальним складом, бо об'єктивну сторону цього злочину утворює лише суспільно небезпечне діяння – переміщення певних предметів через митний кордон України. Але момент закінчення злочину слід пов'язувати не з процесом переміщення, а з результатом цієї дії, а саме:*

- якщо предмети злочину вивозяться з території України – із закінченням цього процесу у виді фактичного перебування предметів контрабанди по той бік митного кордону за межами митної території України;

- якщо предмети злочину ввозяться на територію України – також із закінченням цього процесу у виді фактичного перебування предметів контрабанди по цей бік митного кордону, тобто на митній території України.

Розв'язання питання про конструкцію складу контрабанди та про момент закінчення цього злочину дозволяє перейти до наступної проблеми – встановлення верхньої і нижньої межі добровільної відмови від контрабанди.

За роки незалежності України дослідники цього питання висловлювали різні погляди щодо моменту, до якого можлива добровільна відмова від контрабанди.

Зокрема, Ю.В. Гродецький у своєму дисертаційному дослідженні

зазначив, що в злочинах з формальним складом у більшості випадків можливі стадії готування та незакінченого замаху. Але серед цієї групи злочинів виділяються такі, до яких не можна ні готуватися, ні вчиняти замах. Відповідно, добровільно відмовитись від таких злочинів не можна [2, с. 78].

Контрабанда до таких злочинів не належить. До цього злочину можна готуватися, можлива і стадія незакінченого замаху (і це зазначено в обох постановах ПВС України), а також теоретично можна виділити стадію закінченого замаху, про що йшлося вище.

Отже, нижньою межею добровільної відмови є стадія готування до контрабанди. На стадії готування добровільна відмова можлива завжди, причому як у формі активних дій, так і у формі бездіяльності. Причому, зазначив В.Д. Іванов, для визнання в такій поведінці добровільної відмови закон не вимагає, щоб особа знищила чи переробила знаряддя чи засоби вчинення злочинів [10, с. 62-63].

Верхня межа добровільної відмови визначається між замахом і закінченим злочином. Це питання, як зазначив Ю.В. Гродецький, досі не знайшло однозначного вирішення серед вчених і являє собою значні складнощі для правозастосовувача [2, с. 78-79].

Можливість добровільної відмови на стадії незакінченого замаху може мати місце завжди. В цьому однак більшість вчених юристів, бо при цьому вона не виконує всіх дій, які вона вважає за необхідне для доведення злочину до кінця [2, с. 186; 11, с. 28-29].

На цьому етапі вчинення злочину особі достатньо утриматись від завершення свого діяння, хоча вона може вчинити й активні дії, спрямовані на ліквідацію вже вчинених нею дій. Своєчасне припинення злочину на стадії незакінченого замаху є достатньою умовою для визнання добровільної відмови [2, с. 86].

Питання добровільної відмови від контрабанди неодноразово досліджувалось у теорії кримінального права. Зокрема, О.В. Процюк зазначив, що добровільна відмова від вчинення злочину (*контрабанди – Прим. авт.*) можлива лише до заповнення та подачі до митного органу громадянином митної декларації. Не може вважатися добровільною відмовою від вчинення злочину видача предметів контрабанди або повідомлення митному органу про наявність уже після вказаних дій. Видача предметів контрабанди вже після заповнення та подачі митної декларації може бути врахована як пом'якшуюча відповідальність обставина [5, с. 14].

Порівняно з попереднім автором, В.В. Сіленко понизив верхню межу добровільної відмови, зазначивши, що добровільна відмова від контрабанди можлива лише *до заповнення громадянином митної декларації* [6, с. 12]. У дисертації вчений розвив цю думку, вказавши, що не може вважатися добровільною відмовою від вчинення цього злочину

видача предметів контрабанди або повідомлення митному органу про їх наявність вже після вказаних дій. Ця обставина враховується, на думку автора, як обставина, що пом'якшує покарання [12, с. 146].

Суттєво підвищив, порівняно з попередніми авторами, верхню межу добровільної відмови від контрабанди О.М. Омельчук. На думку вченого, добровільною відмовою слід вважати й випадки, коли після заповнення декларації та опитування громадян стосовно наявності незадекларованих товарів громадяни зізнаються про їхню наявність, дістають їх з схованок і фактично добровільно відмовляються від вчинення контрабанди [13, с. 136-137].

По-різному це питання вирішувалось в постановках Пленумів Верховного Суду. Зокрема, відповідно до абз. 3 п. 8 постанови ПВС України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 30.05.2008 № 8 добровільна відмова від вчинення контрабанди чи порушення митних правил можлива до моменту прийняття митним органом митної декларації.

Інший підхід був використаний у постанові ПВС України «Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил» від 26.02.1999 № 2 (п. 15):

«Судам слід мати на увазі, що добровільна відмова від вчинення контрабанди можлива лише на стадії готування до незаконного переміщення предметів через митний кордон або незакінченого замаху на його вчинення, коли особа усвідомлює можливість доведення злочину до кінця, але з власної ініціативи відмовляється від цього.

Добровільною відмовою слід вважати, зокрема, таку поведінку особи, коли вона до фактичного незаконного переміщення предметів через митний кордон, усвідомлюючи відсутність перешкоди для цього, з власної волі відмовляється від вчинення злочину».

Постанова ПВС СРСР «О судебной практике по делам о контрабанде» від 03.02.1978 № 2 взагалі залишила це питання поза увагою.

Роз'яснюючи позицію Пленуму ВСУ, викладену у постанові від 30.05.2008 № 8, О.С. Федченко та О.О. Кравченко [14, с. 26] зазначили, що Пленум виходить з того, що добровільна відмова від вчинення контрабанди чи порушення митних правил (шляхом приховування предметів від митного контролю) можлива до моменту прийняття митним органом митної декларації (п. 8 постанови).

Декларуванням визнається заявлення точних відомостей про переміщувані предмети, необхідне для здійснення митного контролю й митного оформлення. Митний орган засвідчує прийняття товарів для митного контролю та оформлення шляхом проставлення відповідних позначок (зокрема, дати і часу прийняття) на митній декларації та товаросупровідних документах (ч. 2 ст. 72 МК). Декларація приймається до початку перевірки заявлених у ній відомостей службовою осо-

бою митниці. З моменту прийняття декларації митним органом вона набуває статусу документа, який засвідчує факти, що мають юридичне значення (ч. 4 ст. 86 МК), і не може бути відкликана, змінена або доповнена (ст. 90 МК).

У підсумку автори зазначили, що вирішальним з точки зору можливості добровільної відмови від вчинення контрабанди (шляхом приховування предметів від митного контролю) є момент заповнення та подання митної декларації. Після прийняття останньої митним органом добровільна відмова від вчинення цього злочину вже є неможливою [14, с. 26]

Таким чином, О.С. Федченко та О.О. Кравченко, визначаючи верхню межу добровільної відмови, виходять з процедури митного контролю та оформлення – заповнення та подання митної декларації. Проте момент закінчення контрабанди Пленум пов'язує з певним місцем – митним кордоном України, через який мають бути переміщені предмети злочину. Слідуючи цією логікою, можемо зробити цілком обґрунтований висновок: до фізичного переміщення цих предметів через митний кордон України винна особа знаходиться на стадії незакінченого замаху.

Цю тезу підтверджують і О.С. Федченко та О.О. Кравченко: «Якщо під час митного контролю в особи буде знайдено певні предмети, то такі дії слід вважати закінченим замахом на злочин, який не доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі» [14, с. 26].

У постанові ПВС від 26.02.1999 № 2 (абз. 3 п. 13) також зазначалося, якщо предмети контрабанди виявлено під час огляду чи переогляду речей або ж особистого огляду, в тому числі й повторного, при виїзді за межі України, вчинене належить кваліфікувати як замах за контрабанду з посиланням на ст. 17 КК (1960 р.). За чинним КК описана ситуація є незакінченим замахом на контрабанду. А на стадії незакінченого замаху добровільна відмова можлива завжди. Ми не знайшли противників такого твердження, коли йдеться про умови добровільної відмови від злочину як інституту загальної частина Кримінального права. Коли ж йдеться про контрабанду, тут думки вчених розходяться.

Думається, що в кожному разі слід дотримуватись положень ст. 17 чинного КК України, яка встановлює загальний підхід до визначення умов добровільної відмови від будь-якого злочину: добровільною відмовою є остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця. Вважаємо, що не можна пов'язувати момент закінчення злочину з певним місцем вчинення злочину, а тісно пов'язану з ним добровільну відмову – з певною процедурою. Критерії оцінки поведінки особи мають бути однаковими, якщо вони мають однакове юридичне значення. В кожному разі ми визначаємося зі стадією вчинення контрабанди, яка є однією з чотирьох обов'язкових умов добровільної відмови:

- остаточною припинення контрабанди;
- припинення контрабанди за своєю волею;
- припинення готування або замаху на злочину;
- усвідомлення особою можливості доведення контрабанди до кінця.

Тим більше що умови добровільної відмови від контрабанди, описані у постанові ПВС від 30.05.2008 № 8, стосуються лише одного зі способів вчинення контрабанди – переміщення товарів з приховуванням від митного контролю. Якщо предмети злочину переміщуються поза митним контролем, винна особа взагалі уникає процедури митного контролю і митного оформлення, тому в таких випадках питання про стадії вчинення контрабанди, момент її закінчення та момент, до якого можлива добровільна відмова від цього злочину, не має викликати дискусій. Усі ці діяння пов'язані лише з місцем вчинення злочину та фактичним переміщенням через митний кордон визначених у законі предметів злочину. При цьому, як слушно зауважив О.М. Омельчук, зовсім не потрібно, щоб водночас з переміщенням предметів лінію кордону перетинали і самі злочинці [13, с. 136].

Той факт, що з моменту прийняття декларації митним органом вона набуває статусу документа, який засвідчує факти, що мають юридичне значення (ч. 4 ст. 86 МК), і не може бути відкликана, змінена або доповнена (ст. 90 МК), на нашу думку, є свідченням усвідомленості винним змісту своїх дій та їх суспільної небезпеки, а також доказом прагнення винного досягти бажаного результату – незаконно перемістити відповідні предмети злочину через митний кордон України.

Тим не менше для добровільної відмови визначальним є те, що особа, усвідомлюючи відсутність перешкод для продовження злочинної діяльності, самостійно і остаточно доходить висновку про необхідність припинення злочину. Ми також солідарні з О.М. Омельчуком у тому, що добровільною відмовою слід вважати і випадки, коли після заповнення декларації та опитування громадян стосовно наявності незадекларованих товарів громадяни зізнаються про їхню наявність, дістають їх з схованок і фактично добровільно відмовляються від вчинення контрабанди [13, с. 137].

Висновок. Як підсумок вважаємо за необхідне зазначити, що положення постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 30.05.2008 № 8 обмежують право особи на добровільну відмову від контрабанди (ст. 201, 305 КК), чим штучно посилюють кримінальну відповідальність за цей злочин, а тому мають бути змінені. Пропонуємо на розсуд юридичної громадськості власну редакцію п. 8 постанови ПВСУ від 30.05.2008 № 8:

«При розгляді справ про контрабанду судам слід мати на увазі, що цей злочин закінчений з моменту фактичного незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України. При цьому для

кваліфікації контрабанди не має значення, чи перетинали митний кордон України особи, які незаконно переміщують ці предмети.

Якщо предмети контрабанди виявлено до переміщення їх через митний кордон України (під час огляду чи переогляду товарів, транспортних засобів, ручної поклажі, багажу або особистого огляду, в тому числі повторного, при виїзді за межі України), вчинене слід кваліфікувати як незакінчений замах на контрабанду з посиланням на відповідну частину ст. 15 КК.

Незаконне переміщення на територію України предметів контрабанди, які виявлено під час митного контролю, утворює закінчений склад злочину.

Створення умов для вчинення контрабанди (виготовлення сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, надання одним предметам вигляду інших, підроблення документів, внесення до документів неправдивих даних чи одержання їх незаконним шляхом з тим, щоб подати їх митному органу як підстави для переміщення відповідних предметів, а також підшукання клієнтів, визначення шляхів незаконного переміщення предметів) слід кваліфікувати як готування до цього злочину. Дії, пов'язані зі спробою незаконного переміщення предметів через митний кордон та не доведені до кінця з причин, що не залежали від волі винного, слід кваліфікувати як незакінчений замах на його вчинення.

Добровільна відмова від вчинення контрабанди чи порушення митних правил можлива на стадії готування до незаконного переміщення предметів через митний кордон України або незакінченого замаху на його вчинення за умови, що особа, усвідомлюючи можливість доведення злочину до кінця та відсутність перешкод для цього, прийняла остаточне рішення припинити злочин з власної волі».

Бібліографічні посилання

1. *Минюк Д.І.* Організаційно-правові аспекти протидії правопорушенням у сфері зовнішньоекономічної діяльності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Ірпінь, 2007.
2. *Гродецький Ю.В.* Добровільна відмова при співучасті: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Х., 2002.
3. *Панько К.А.* Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву. – Воронеж, 1975
4. *Омельчук О.М.* Контрабанда за кримінальним правом України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2002.
5. *Процюк О.В.* Кримінальна відповідальність за контрабанду: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2006.
6. *Сіленко В.В.* Кримінальна відповідальність за контрабанду: порівняльне дослідження: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2009.
7. *Васенин О.Н.* Взаимодействие следственных и оперативно-розыскных органов при раскрытии и расследовании некоторых видов контрабанды. По материалам Северо-Западного Федерального округа России: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Калининград, 2003
8. *Грязнов А.В.* Контрабанда (ст. 188 УК РФ): Историко-правовое, социологическое

кое, уголовно-правовое исследование: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 2000.

9. *Калянова Л.В.* Экспертиза при производстве дел о нарушении таможенных правил и контрабанде: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Одесса, 2001.

10. *Иванов В.Д.* Понятие добровольного отказа от начатой преступной деятельности // Правоведение. – 1992. – № 1

11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С. Яценко. – К., 2005.

12. *Сіленко В.В.* Кримінальна відповідальність за контрабанду: порівняльне дослідження: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2009.

13. *Омельчук О.М.* Контрабанда за кримінальним правом України: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2002

14. *Федченко О.С., Кравченко О.О.* Застосування законодавства про контрабанду та порушення митних правил // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 8 (60). – С. 24-27.

Надійшла до редакції 21.05.2012

Л.А. Філянiна

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 341.45

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Розглянуто поняття міжнародного співробітництва держав у галузі боротьби зі злочинністю, надано характеристику організованої злочинності (міжнародно-правовий аспект). Наведено приклади з практики Міжнародної організації кримінальної поліції щодо протидії організованій злочинності.

Ключові поняття: міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю; організована злочинність.

Рассматриваются понятия международного сотрудничества государств в сфере борьбы с преступностью, дается характеристика организованной преступности (международно-правовой аспект). Приводятся примеры из практики Международной организации уголовной полиции в отношении противодействия организованной преступности.

Ключевые слова: международное сотрудничество в сфере борьбы с преступностью; организованная преступность.

The concepts of international cooperation of the states in the field of fight against criminality, description of the organized crime examined in this article. The examples from practice of International organization of criminal police in regard to counteraction the organized crime are led here.

Keywords: international cooperation in the field of fight against criminality; organized crime.

Постановка проблеми. На міжнародному рівні визнано, що організована злочинність створює пряму загрозу національній і міжнародній безпеці та стабільності, веде масивну атаку на політичну і законодавчу